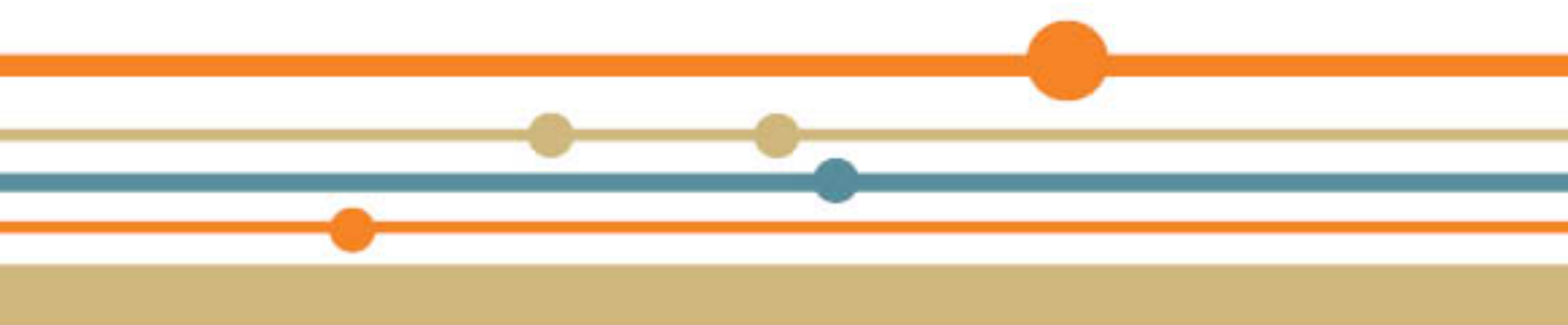

Hög efterfrågan, men fortsatt hämmande kompetensbrist

Almegas Tjänsteindikator Q3 2018

AlmeGas tjänsteindikator är en kvartalsbaserad konjunkturindikator som belyser den sammantagna utvecklingen i den privata tjänstesektorn. Den är väl lämpad för att på ett tidigt stadium pricka in vändpunkterna i konjunkturen. Exempelvis förutspådde Almega redan i juni 2009 med hjälp av tjänsteindikatorn att produktionsnedgången för tjänstesektorn under finanskrisen skulle komma att bli relativt kortvarig. Detta visade sig också stämma. Likaså prickade tjänsteindikatorn in den följande vändningen andra kvartalet 2011, då produktionstillväxten för den privata tjänstesektorn skulle börja vika av, alltså upphöra att accelerera. Början till återhämtning från och med tredje kvartalet 2013 prickade tjänsteindikatorn också in.

Tjänsteindikatorn har ett högt prognosvärde för den faktiska utvecklingen av produktion, prisutveckling och arbetsmarknad, och ligger cirka två månader före publiceringen av det faktiska utfallet för tjänsteproduktionen enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Den är en snabb och tillförlitlig signal på konjunkturförändringar i branscher som tillsammans väger tungt i Sveriges totala produktion. Tjänsteproducenterna inom näringslivet svarar för 52 procent av BNP, och 46 procent av den totala sysselsättningen.

För ytterligare upplysningar om Tjänsteindikatorn kontakta:

Oscar Scheja
Ekonom Almega
Tel. 08-762 70 41, oscar.scheja@almega.se

Per Hammar
Näringspolitisk expert
Tel. 08-762 69 43, per.hammar@almega.se

Almega är de svenska tjänsteföretagarnas arbetsgivar- och intresseorganisation. Almega har cirka 11 000 medlemsföretag i sju förbund, som tillsammans representerar ett 60-tal branscher inom tjänstesektorn. Medlemsföretagen har sammanlagt drygt 550 000 anställda. Förbunden arbetar med de frågor som rör respektive bransch. Arbetsgivarförbunden bildar tillsammans Almega och ingår i Svenskt Näringsliv.

- Almega Samhallförbundet
- Almega Tjänsteförbunden
- Almega Tjänsteföretagen
- Kompetensföretagen
- IT&Telekomföretagen inom Almega
- Medieföretagen
- Vårdföretagarna

Innehåll

1	Sammanfattning	5
2	Tjänsteproduktionen parkerar på lägre tillväxttakt	6
2.1	Tjänsteindikatorn och tjänsteproduktionen	6
2.2	Tjänstebranschernas tillväxt hittills	9
3	Arbetsmarknadsindikatorn	17
3.1	Oförändrad sysselsättningstillväxt tredje kvartalet	17
3.2	Fördjupning: Är arbetsmarknadspolitiken inriktad på matchning?	22
4	Prisindikatorn	24
4.1	Snabbare prisökningar inom handeln, svagare i övriga tjänstesektorn	24
4.2	Inflationstakten kring Riksbankens mål men hålls uppe av energipriserna	27
4.3	Tjänstepriserna i KPI har gradvis bromsat in under 2018	28

Ny uppdatering av tjänsteindikatorn

Almegas tjänsteindikator har tagits fram av Almega från och med år 2001¹ för att ge en indikation om vart konjunkturen i den privata tjänstesektorn är på väg på kort sikt. Indikatorn ger information för att tidigt kunna förutspå vändpunkter i konjunkturen, både inom tjänstesektorn och i hela Sveriges ekonomi, eftersom den privata tjänstesektorn svarar för lite över hälften av Sveriges totala produktion, BNP.

För att tjänsteindikatorn ska kunna ge en så bra och träffsäker vägledning som möjligt har Almega nu uppdaterat skattningarna för tjänste- respektive arbetsmarknadsindikatorn. Från och med första kvartalet 2017 bygger dessa indikatorer på nya skattningar av sambandet mellan tjänsteföretagens svar i Konjunkturinstitutets barometer i förhållande till utfall enligt SCB:s statistik vad gäller produktion respektive sysselsättning i den privata tjänstesektorn. Almegas tjänsteindikator täcker in omkring 90 procent av den privata tjänstesektorns förädlingsvärde och drygt 80 procent av dess sysselsättning², se vidare faktarutan på följande sida. Almega har dessutom en prisindikator för tjänsteprisernas utveckling närmaste kvartal. Prisindikatorn är också en ledande indikator, som indikerar tjänsteprisernas utveckling drygt en månad innan SCB redovisar utfallet för kvartalet.

¹ Almegas tjänsteindikator togs fram 2001 av Owe Danemar, Almegas dåvarande chefekonom.

² De tjänstebranscher som saknas i KI-barometern är utbildning, hälso- och sjukvård, kultur, nöje och fritid samt samhälls- och hushållsnära tjänster inom näringslivet. Dessa branscher täcks å andra sidan in i Tjänsteproduktionsindex samt i nationalräkenskaperna som Almegas indikatorer skattats mot.

Faktaruta om tjänsteindikatorn

Tjänsteindikatorn bygger på en skattning av sambandet mellan tjänsteföretagens svar i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer och utfallet för produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Skattningen utgår från sambandet mellan bland annat företagets förväntningar om det kommande kvartalets efterfråge- och produktionsutveckling och den faktiska utvecklingen av tjänsteproduktionen per kvartal enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex.

Tjänsteindikatorn är beräknad i indexform där värdet 100 anger genomsnittet för den observerade period som den bygger på (skattningen är gjord på data från och med år 2005). Indexvärden över 100 anger alltså en högre tillväxt jämfört med det historiska genomsnittet och index under 100 på det motsatta. Indikatorn anger också om tillväxten kan förväntas öka, vara ungefär oförändrad eller minska under det närmaste kvartalet. Indikatorn är ledande, dvs. den ligger två till tre månader före publiceringen av det faktiska utfallet från SCB.

AlmeGas arbetsmarknadsindikator bygger på ett skattat samband mellan svar från tjänsteföretagen i KI-barometern och utfallet för den privata tjänstesektorns sysselsättningsförändring enligt SCB:s nationalräkenskaper. Den nya skattningen av arbetsmarknadsindikatorn bygger dessutom på uppgifter om vakansgraden i tjänstesektorn, som hämtas från SCB och uppdateras kvartalsvis. Indexvärdet 100 anger det historiska genomsnittet för indikatorn baserat på det skattade sambandet från och med år 2005.

Prisindikatorn skiljer sig från tjänste- och arbetsmarknadsindikatorn då den inte bygger på ett skattat samband mellan svar i KI-barometern och utfall enligt SCB:s statistik. Prisindikatorn bygger enbart på företagets svar i KI-barometern, som räknats om till ett index som visar om tjänstepriserna väntas öka, minska eller vara oförändrade under det närmaste kvartalet. Ett indexvärde enligt prisindikatorn över 50 indikerar en ökning av tjänstepriserna och under 50 en nedgång i priserna. Ett indexvärde på 50 innebär ungefär oförändrade priser.

1 Sammanfattning

Almegas tjänsteindikator för tredje kvartalet pekar på att produktionstillväxten blir ungefär oförändrad jämfört med andra kvartalet. Produktionen i den privata tjänstesektorn tycks därmed parkera på en fortsatt lägre tillväxttakt jämfört med 2017 då konjunkturen av allt att döma toppade i tjänstesektorn. Bakom inbromsningen ligger framför allt den utbredda bristen på personal som hindrar företagen från att expandera. Efterfrågan ligger fortsatt på en hög nivå, även om det finns en förväntan om en något lägre efterfrågan de närmsta månaderna.

Trots kompetensbristen lyckas vissa kunskapsintensiva branscher hittills i år öka sin produktion i relativt snabb takt, inte minst informations- och kommunikationsföretag. En möjlig förklaring till det är trenden med ökad import av insatstjänster i tjänsteföretagens produktion som kan lindra de flaskhalsar som uppstår till följd av kompetensbristen.

Almegas arbetsmarknadsindikator för tredje kvartalet tyder på en sysselsättningstillväxt i linje med andra kvartalets. Indikatorn uppvisar fortsatt höga indextal, men nådde sannolikt en topp under slutet av förra året. Bristen på rätt kompetens bland den tillgängliga arbetskraften och den försämrade matchningen tycks ha överrumplat inte minst de kunskapsintensiva tjänsteföretagen som inte har kunnat realisera sina ambitiösa anställningsplaner i den utsträckning man haft behov av under den senaste konjunkturuppgången. Sysselsättningstillväxten i den privata tjänstesektorn har under den senaste konjunkturuppgången inte kommit upp i samma höga tillväxttal som under den förra konjunkturuppgången 2007–2008.

Matchningsproblemen i tjänstesektorn skulle kunna lindras med intensivare matchning och fler kortare yrkesutbildningar för arbetslösa som inte direkt möter arbetsgivarnas kompetenskrav. Det är därför problematiskt att den nu förda arbetsmarknadspolitiken ändrat fokus från matchning och utbildning, och istället riktar in sig på insatser som i lägre utsträckning leder till riktiga osubventionerade jobb.

Inom handeln kan prisökningstakten väntas ta klart mer fart tredje kvartalet enligt *Almegas prisindikator*, samtidigt som prisökningstakten bland övriga tjänsteföretag kan väntas bromsa in från en redan historiskt låg takt. En stor och växande del av tjänstesektorn utsetts för internationell konkurrens bland annat som en följd av ett större deltagande i globala värdekedjor. Det finns flera tecken på att det historiska sambandet mellan en ansträngd inhemsk arbetsmarknad och en snabbare löne- och prisökningstakt har försvagats efter finanskrisen 2008. Riksbanken förväntas av att tjänstepriserna i KPI utvecklas svagare än väntat, vilket fördröjer framtida höjningar av styrräntan.

Oscar Scheja, ekonom, Almega, 19 september 2018

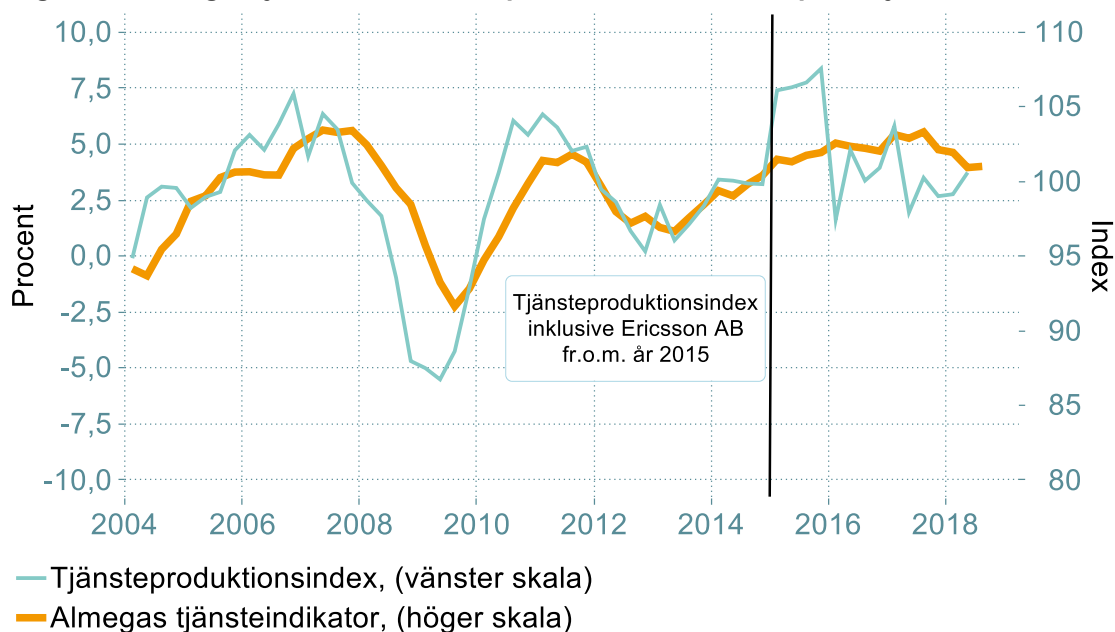
2 Tjänsteproduktionen parkerar på lägre tillväxttakt

2.1 Tjänsteindikatorn och tjänsteproduktionen

Almegas tjänsteindikator för tredje kvartalet pekar på att tillväxttakten i den privata tjänstesektorn kan väntas bli ungefär oförändrad jämfört med tillväxten under andra kvartalet. Produktionen i tjänstesektorn tycks därmed parkera på en fortsatt lägre tillväxttakt under tredje kvartalet jämfört med toppnoteringen under första kvartalet 2017.

Enligt SCB:s Tjänsteproduktionsindex blev den faktiska produktionstakten i tjänstesektorn starkare under andra kvartalet än vad indikatorn visade. Tillväxttakten uppmättes andra kvartalet till 3,7 procent jämfört med 2,8 procent första kvartalet. Bakom den snabbare tillväxttakten låg bland annat en ovanligt stark tillväxt inom handeln med motorfordon, även information- och kommunikation ökade starkt. Vår bedömning är fortsatt att konjunkturen i tjänstesektorn nådde sin topp under fjolåret, främst beroende på kompetensbrist.

Diagram 1: Almegas tjänsteindikator för produktionstillväxten i privat tjänstesektor³

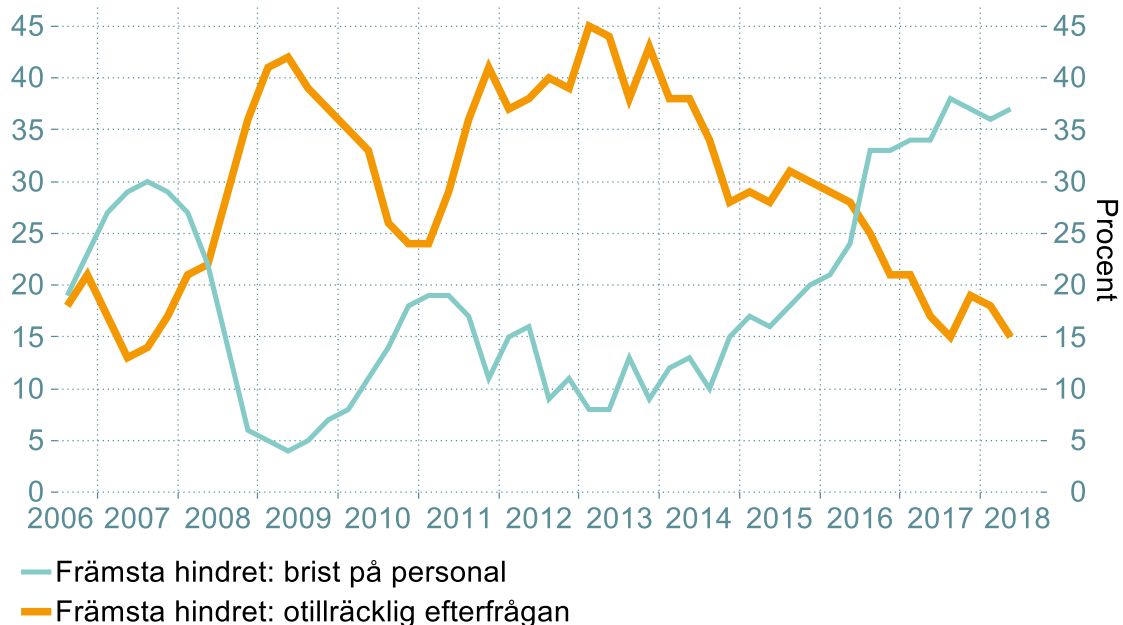

Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern), SCB, Macrobond.

³ SCB började under 2017 att räkna Ericsson AB som tjänsteföretag i stället för som industriföretag, och inkluderar företaget i tjänsteproduktionsindex från och med år 2015. Därmed har det uppstått ett tidsseriebrott mellan år 2014 och 2015. Nivån på tjänsteproduktionsindex lyfts rejält 2015 till följd av att Ericsson inkluderas från och med det året. Se vidare Almegas tjänsteindikator, september 2017.

Att det är just svårigheten att rekrytera som håller tillbaka tillväxten i tjänstesektorn framgår inte minst av företagens svar om trängsta sektion i Konjunkturinstitutets Konjunkturbarometer (KI-barometern). För andra kvartalet i år uppgav 37 procent av de privata tjänsteföretagen att brist på personal är det främsta hindret mot ökad produktion, se diagram 2. Andelen är förvisso något lägre jämfört med toppnoteringen tredje kvartalet 2017, men ligger alltså på en högre nivå än under den senaste högkonjunkturen före finanskrisen 2008. Endast 15 procent av tjänsteföretagen svarar att det främsta hindret är otillräcklig efterfrågan, en andel som dock också har planat ut sedan tredje kvartalet förra året. Tjänsteföretagens förväntningar om efterfrågan har växlat ned något två månader i följd i säsongjusterade tal enligt KI-barometern, men ligger fortsatt på en hög nivå.

Diagram 2: Främsta hindret för att expandera verksamheten, andel ja-svar bland tjänsteföretag inom näringslivet, säsongrensat, t. o. m. andra kvartalet 2018

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

Till den överraskande starka produktionstakten i tjänstesektorn på 3,7 procent för andra kvartalet kom det klart största bidraget från informations- och kommunikationsföretag som stod för drygt 40 procent av tillväxten. Inom branschgruppen ryms telekomföretag, datakonsulter och programvaruproducenter vilka Almega klassar som företagstjänster. Övriga branscher bland informations- och kommunikationsföretag är förlag och företag inom film, video, tv och dylikt. Hur stor del av produktionstillväxten som företagstjänsterna här står för går dock inte att skilja ut då branscherna inte särredovisas i Tjänsteproduktionsindex av sekretesskäl sedan Ericson AB klassificerades om från industriföretag till tjänsteföretag och främst fördes till branschgruppen informations- och kommunikationsföretag från och med 2015. Företagstjänsterna väger dock tungt

och står till exempel för omkring 77 procent av sysselsättningen inom informations- och kommunikationsföretagen⁴.

Övriga företagstjänster, dvs. inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik samt inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster, bromsade totalt sett in något under andra kvartalet och bidrog mindre (0,7 procentenheter) till den samlade tillväxten i den privata tjänstesektorn jämfört med bidraget under första kvartalet (1,2 procentenheter). Tillsammans med informations- och kommunikationsföretag stod dessa branscher för drygt 60 procent av tillväxten i den privata tjänstesektorn under andra kvartalet, se tabell 1.

Handeln med motorfordon accelererade kraftigt under andra kvartalet, samtidigt som partihandeln bromsade in från tidigare höga tillväxttal. Totalt sett var handelns bidrag till tillväxten enligt Tjänsteproduktionsindex 0,9 procentenheter, vilket var något lägre jämfört med förra kvartalet då bidraget uppgick till 1,2 procentenheter.

Tabell 1: Bidrag i procentenheter till produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn under andra kvartalet 2018

2:a kvartalet 2018/ 2:a kvartalet 2017	Vikt	
3,7 procent	100	Tjänstenärings exkl. kreditinstitut och försäkringsbolag m.m.
Bidrag i procentenheter:		Varav:
0,5	3,5	Motorhandel
0,2	11,4	Parti - och provisionshandel utom med motorfordon
0,2	7,6	Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar
0,2	8,7	Transport- och magasineringsföretag
0,0	3,7	Hotell och restauranger
1,6	15,1	Informations- och kommunikationsföretag
0,4	17,9	Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare
0,6	12,8	Företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik
0,1	8,1	Företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster
0,0	2,1	Utbildningsväsendet
0,0	5,8	Enheter för vård och omsorg, socialtjänst
0,0	3,2	Kultur, nöje och fritid

Källa: SCB, tjänsteproduktionsindex

Branscherna vård och omsorg samt utbildning, som tillsammans har en vikt på ca 8 procent i tjänsteproduktionsindex, bidrog inte alls till produktionstillväxten under andra kvartalet, se tabell 1. Tillväxten i utbildningsbranschen visade förvisso en svag tillväxt andra kvartalet på 2,2 procent, efter att tillväxten föll under första kvartalet med 3,1

⁴ Enligt SCB, kortperiodisk sysselsättningsstatistik, 2a kvartalet 2018

procent. Men då produktionstillväxten för vård- och omsorgsföretagen var negativ andra kvartalet blev välfärdsföretagens samlade bidrag till tjänsteproduktionen nära noll. Produktionen inom dessa branscher har utvecklats svagt sedan andra halvåret 2016. Första kvartalet i år föll tillväxten mätt i årstakt för dessa branscher vilket drog ned tjänsteproduktionsindex med 0,2 procentenheter.

Efter fallande tillväxt under första kvartalet vände branschen fastighetsbolag och fastighetsförvaltare upp andra kvartalet med en tillväxt på 2,3 procent, vilket drog upp Tjänsteproduktionsindex med 0,4 procentenheter. Hotell och restaurang samt kultur, nöje och fritid, branscher som främst riktar sin försäljning till hushåll, bidrog andra kvartalet svagt, med 0,1 procentenheter, till den totala tillväxten i tjänstesektorn.

En gång per kalenderår justeras vikterna i Tjänsteproduktionsindex utifrån branschernas relativa förädlingsvärde. 2018 fick Informations- och kommunikationsföretag en något större vikt i relation till övriga branscher i indexet. Nu utgör branschens produktion cirka 15 procent av den privata tjänstesektorns produktion, enligt Tjänsteproduktionsindex.

2.2 Tjänstebranschernas tillväxt hittills

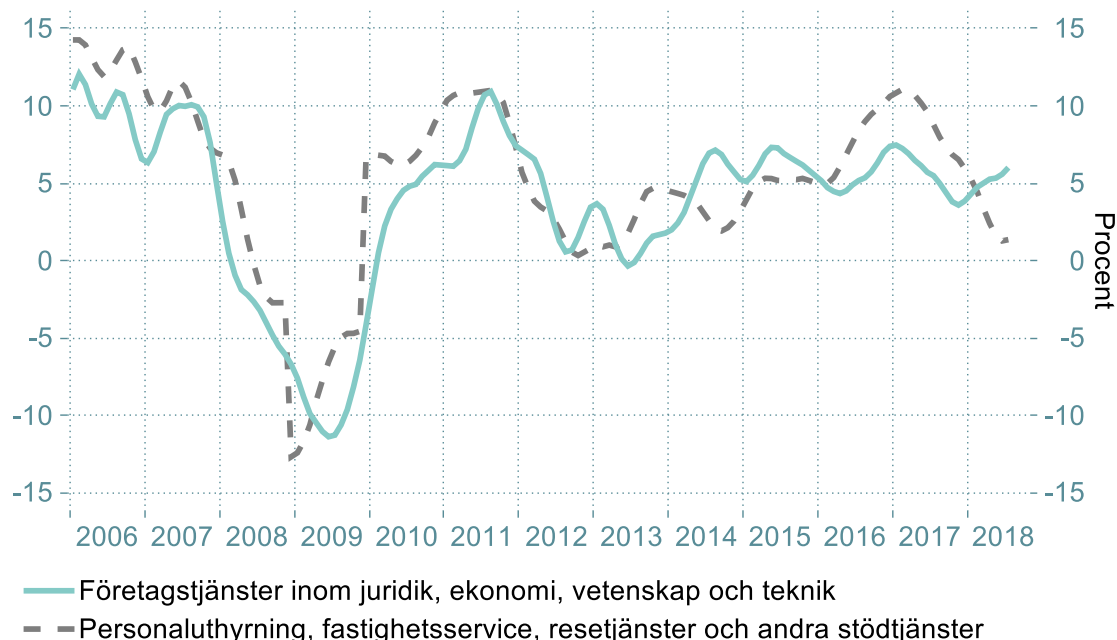
Under första halvåret i år har tillväxten inom den privata tjänstesektorn uppgått till 3,2 procent jämfört med motsvarande period 2017.⁵ Det är en viss avmattning jämfört med den genomsnittliga ökningstakten under fjolåret som uppgick till 3,5 procent.

En trendmässig avmattning kan ses under fjolåret för både företagstjänsterna inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik samt inom bemanningsföretag, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster, se diagram 3. Avmattningen har hittills under 2018 fortsatt inom branschgruppen bemanningsföretag, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster. Tillväxten inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik har istället fått ett visst uppsving under året.

⁵ Enligt SCB:s Tjänsteproduktionsindex, kalenderkorrigerat, fasta priser

Diagram 3: Produktionstillväxt för företagstjänster⁶, procentuell förändring över 12 månader

Fasta priser, kalenderkorrigerat, trend⁷

Källa: Macrobond, KI-barometern.

Under andra kvartalet i år växte omsättningen bland bemanningsföretagen med omkring 4 procent, att jämföra med nära 14 procent i genomsnitt under fjolåret.⁸ Företagens förväntningar om efterfrågan på tre månaders sikt har också dalat något sedan mitten av fjolåret, det gäller i viss utsträckning även andra företagstjänster som arkitekter och tekniska konsulter samt managementkonsulter och verksamhet som utförs av huvudkontor.

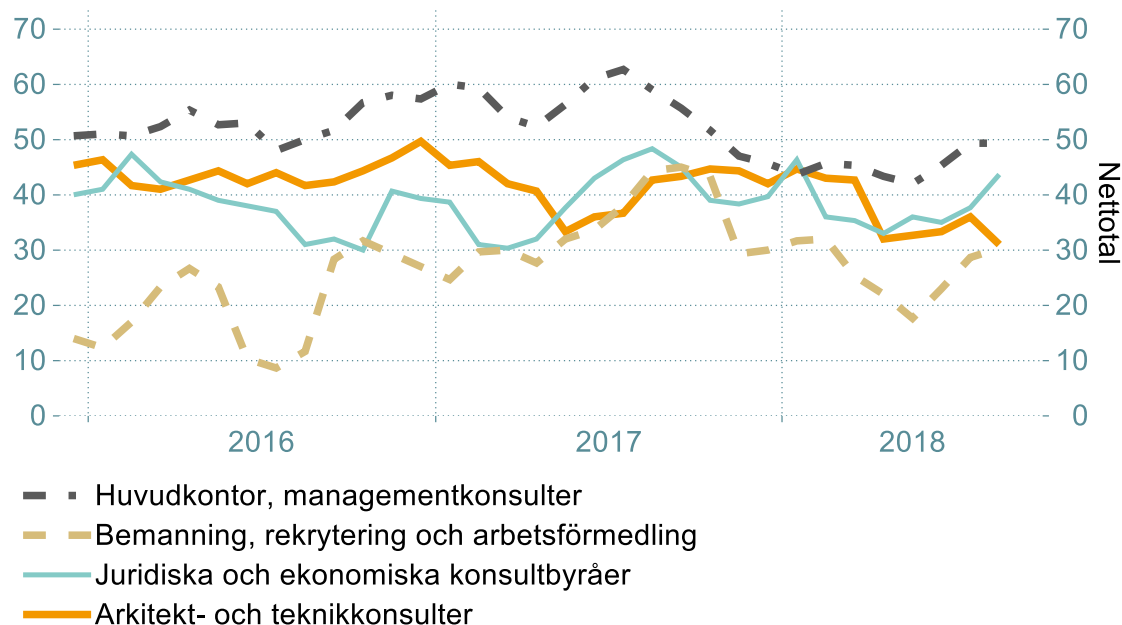
⁶ Företagstjänster avser här företag inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik (SNI 69–75) samt företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster (SNI 77–82). Till företagstjänster räknar Almega även telekommunikationsbolag, datakonsulter och programvaruproducenter (SNI 61–63) som inte ingår i redovisningen här.

⁷ I diagram 3 är månadsstatistiken trendsattad av SCB, det vill säga rensad för tillfälliga variationer.

⁸ Kompetensföretagen, kvartalsrapport för 2:a kvartalet 2018

Diagram 4: Förväntningar om efterfrågan på tre månaders sikt bland några branscher inom företagstjänster

Netttotal till och med augusti, tre månaders glidande medelvärde, säsongsjusterat

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

Juridiska- och ekonomiska konsultbyråer förväntar sig i stort sett en efterfrågan de närmaste månaderna i linje med efterfrågan under 2017. Nettotalen⁹ för samtliga dessa branscher ligger dock ännu klart över noll, vilket betyder att företagen som förväntar sig en ökad efterfrågan är klart fler än de som förväntar sig en minskad efterfrågan, se diagram 4.

Andelen företag i branschen datakonsulter och programmering som anger brist på personal är nu uppe i 86 procent, avseende andra kvartalet 2018.¹⁰ Som jämförelse var andelen som högst 78 procent under den föregående högkonjunkturen strax innan finanskrisen 2008. Trots det har företagen i branschen information och kommunikation, där datakonsulter och programmering ingår, lyckats öka tillväxttakten hittills under 2018. Andra kvartalet i år var produktionstillväxten hela 10,5 procent, ännu något starkare än första kvartalets 6,4 procent och en fördubbling mot fjolårets genomsnittliga ökningstakt om knappt 4 procent.

Branschen informations- och kommunikationsföretag har dock blivit mer volatil sedan Ericsson AB ingår i statistiken från och med 2015. Exempelvis pendlade tillväxttakten

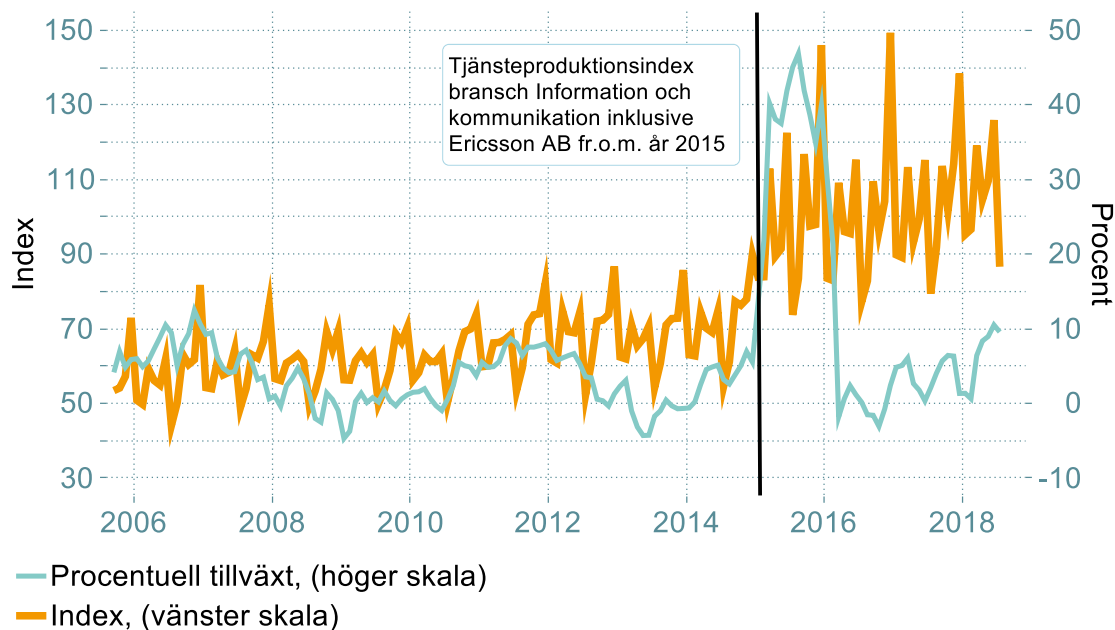
⁹ Netttotal syftar här på andelen företag som i KI-barometern svarat att man förväntar sig en ökad efterfrågan, minus andelen företag som väntar sig motsatsen.

¹⁰ Enligt KI-barometern

relativt kraftigt per kvartal under fjolåret, mellan dryga 6 och nära 0 procent, se diagram 5.

Diagram 5: Produktionstillväxt för Informations- och kommunikationsföretag, 3 månaders glidande medelvärde samt utveckling av branschens index

Fasta priser, kalenderkorrigerat

Källa: SCB tjänsteproduktionsindex, Macrobond.

En möjlig förklaring till att företagen inom företagstjänster, och inte minst informations- och kommunikationsföretag, lyckas möta den fortsatt starka efterfrågan i så stor omfattning, trots den kritiska kompetensbristen, är trenden med ökad import av insatstjänster i tjänsteföretagens produktion. Exempelvis var importen av datatjänster knappt 50 miljarder och importen av affärs- och konsulttjänster drygt 40 miljarder under 2017. Motsvarande siffror 2010 var 17 respektive 13 miljarder.¹¹ Omkring 90 procent av importerade tjänster till Sverige används som insatser i produktionen, resterande andel går till konsumtion eller investeringar i Sverige.¹²

Vad gäller tillväxten inom handeln syns för det andra kvartalet i år en kraftig uppgång inom handeln med motorfordon (15,4 procent) jämfört med samma period föregående år, se diagram 6. En stor del av förklaringen är det nya bilskattesystemet Bonus-malus, som innebär att nyregistrerade bensin- och dieseldrivna bilar fick en förhöjd skatt från och med den 1 juli i år, samtidigt som miljöbilspremien utökades för bland annat

¹¹ SCB, Utrikeshandel med tjänster, löpande priser

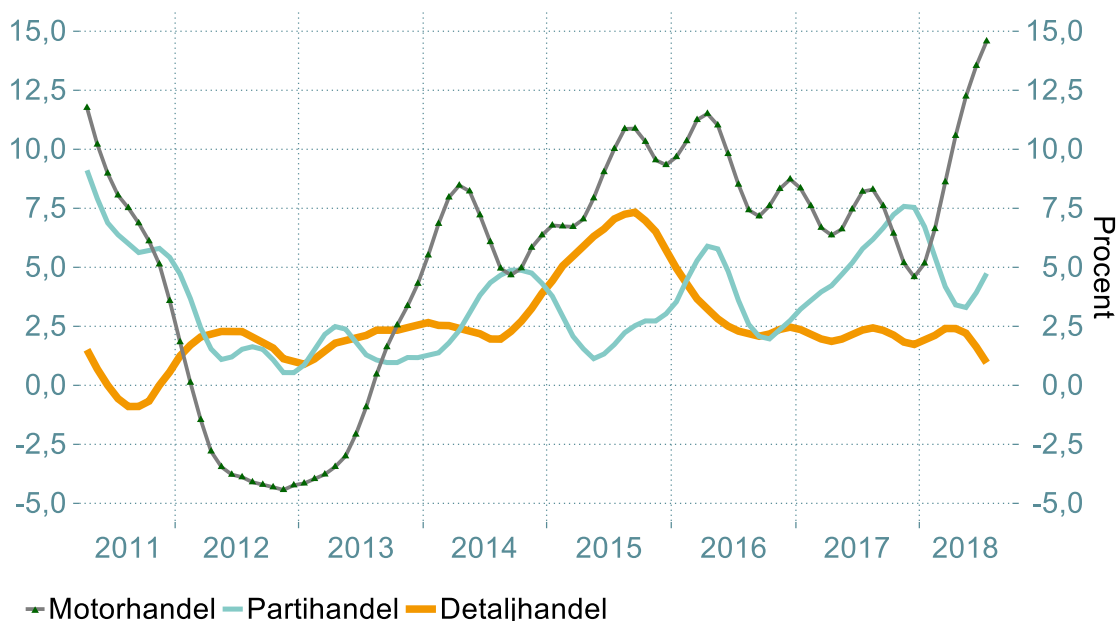
¹² Företagstjänster – allt viktigare för Sveriges produktion och konkurrenskraft, Almega 2014

eldrivna bilar. Bensin- och dieseldrivna bilar köpta före 1 juli blev dock inte belastade med den förhöjda skatten, vilket drog upp försäljningen.

Partihandeln växte allt starkare under 2017 och även under första kvartalet i år. Under andra kvartalet bromsade branschen totalt sett in något, speciellt i april månad, men trenden för tillväxten har gradvis vänt upp igen de senaste månaderna, se diagram 6. Tillväxten i juli uppgick till starka 7,3 procent, enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex.

Diagram 6: Produktionstillväxt inom handeln, procentuell förändring över 12 månader

Fasta priser, kalenderkorrigerat, trend

Källa: SCB tjänsteproduktionsindex, Macrobond.

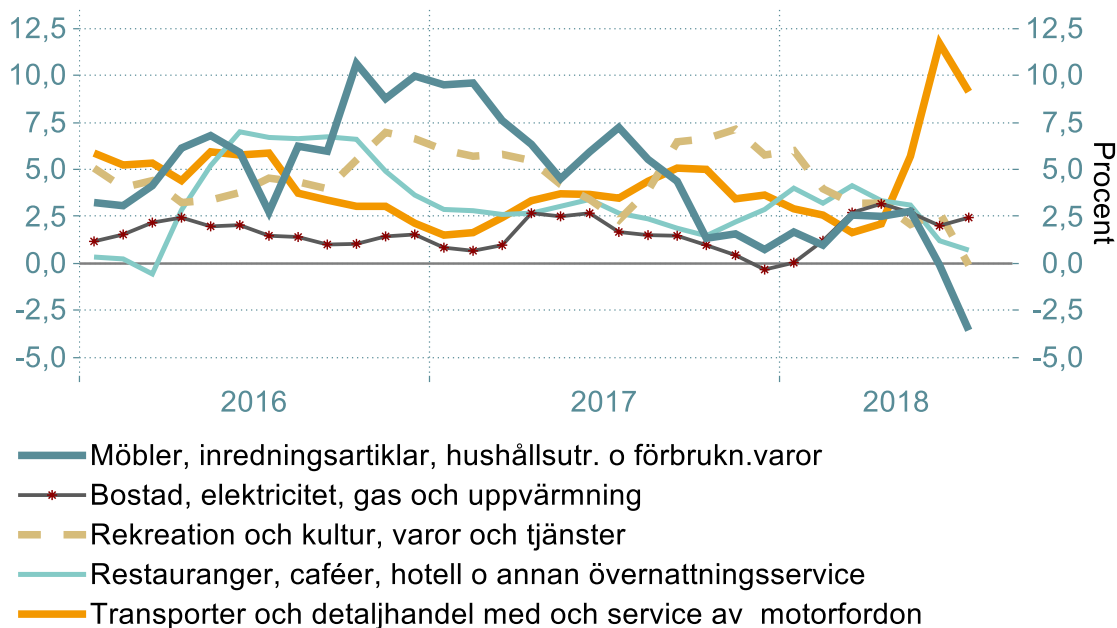
Detaljhandeln växlade upp något andra kvartalet med en tillväxt på 2,3 procent, efter en svag inledning på året. Tillväxten i branschen har dock trendmässigt bromsat in sedan mitten av 2015. Tillväxttakten blev återigen svagare i juni i år, och föll i juli med 1,9 procent jämfört med motsvarande månad föregående år, enligt tjänsteproduktionsindex. Den svagare utvecklingen från mitten av 2015 kan delvis hänga samman med att hushållens konsumtionsutgifter också gradvis bromsat in de senaste åren, inte minst vad gäller sällanköp. En tänkbar förklaring till inbromsningen av hushållens konsumtion kan vara en förberedelse för framtida räntehöjningar.

Hushållens konsumtion ändå fick ett tydligt uppsving under andra kvartalet i år. Det beror till stor del på införandet av det tidigare nämnda nya bilskattesystemet, se diagram 7, där bland annat hushållens kraftigt ökade utgifter för motorfordon framgår. I övrigt

ökade hushållens utgifter för bostad, el och gas under första kvartalet, främst som en följd av det kalla vädret enligt Konjunkturinstitutet.¹³

Diagram 7: Några delar av hushållens konsumtion

Tre månaders glidande medelvärde

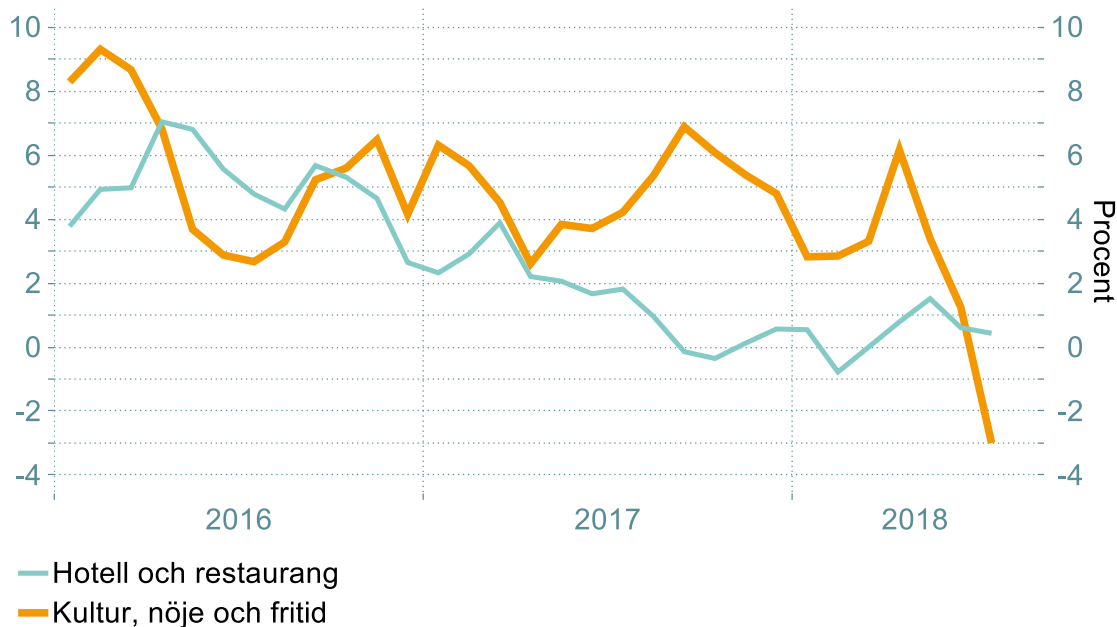
Källa: SCB, Macrobond.

Hotell- och restaurangbranschen fortsatte att utvecklas svagt under andra kvartalet i år med en tillväxt på endast 0,6 procent i årstakt. Tillväxttakten i branschen har försvagats sedan mitten av 2016, se diagram 8. Hushållens utgifter för restaurang och hotell mm har också mattats av från ungefär samma tidpunkt, se diagram 7. För branschen kultur, nöje och fritid, som också riktar sin försäljning främst mot hushållen, dök tillväxttakten kraftigt andra kvartalet, från en utveckling de senaste två åren som varit stark, se diagram 8. Även här syns en koppling till hushållen som gradvis dragit ned sin konsumtion på detta område i år.

¹³ Konjunkturläget juni 2018, Konjunkturinstitutet

Diagram 8: Produktionstillväxt inom hotell och restaurang samt kultur, nöje och fritid

3 månaders glidande medelvärde, fasta priser, kalenderkorrigerat

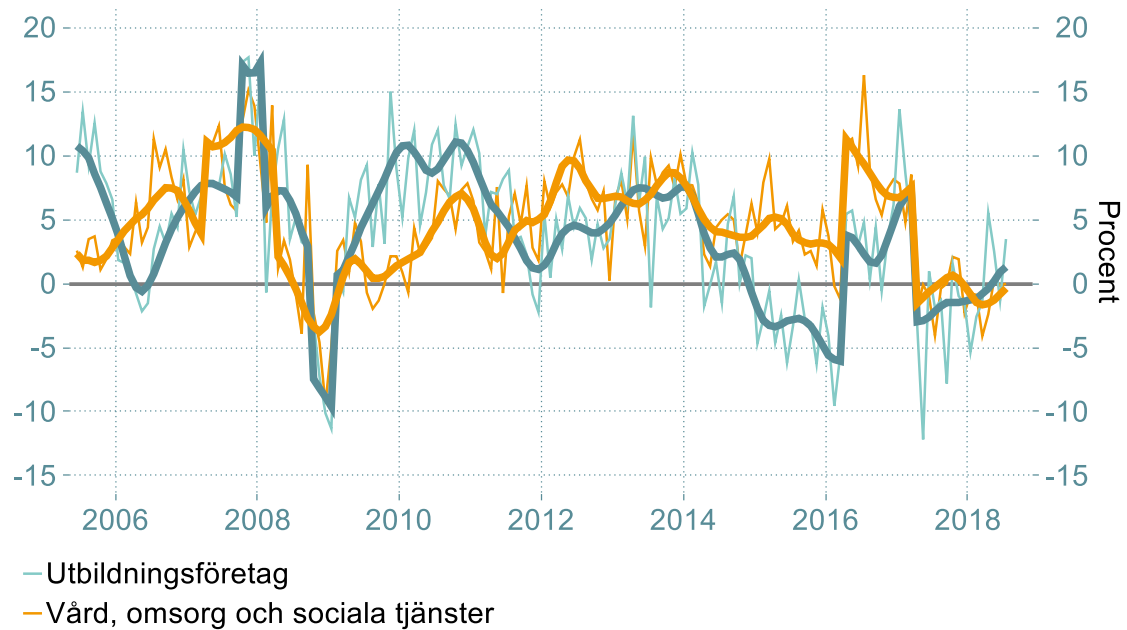

Källa: SCB, Macrobond.

Tillväxten inom vård, omsorg och sociala tjänster samt utbildningsföretag visade i genomsnitt negativ tillväxt under fjolåret från och med andra kvartalet, se diagram 9. Även hittills i år har tillväxten i genomsnitt varit negativ inom vård och omsorg, och i stort sett oförändrad inom utbildningsföretag jämfört med motsvarande period föregående år. För utbildningsföretagen var tillväxten förvisso positiv under andra kvartalet i år (2,2 procent), men det jämförs mot ett svagt andra kvartal 2017. Förslaget om vinsbegränsning i välfärdsföretag röstades ned av riksdagen i juni 2018, men drevs fortsatt i valrörelsen av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Så länge den politiska osäkerheten består försvårar det för privata välfärdsföretag att bedriva, expandera eller starta ny verksamhet.

Diagram 9: Produktionstillväxt inom utbildning samt vård, omsorg och sociala tjänster

Fasta priser, kalenderkorrigerat, procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år, trend

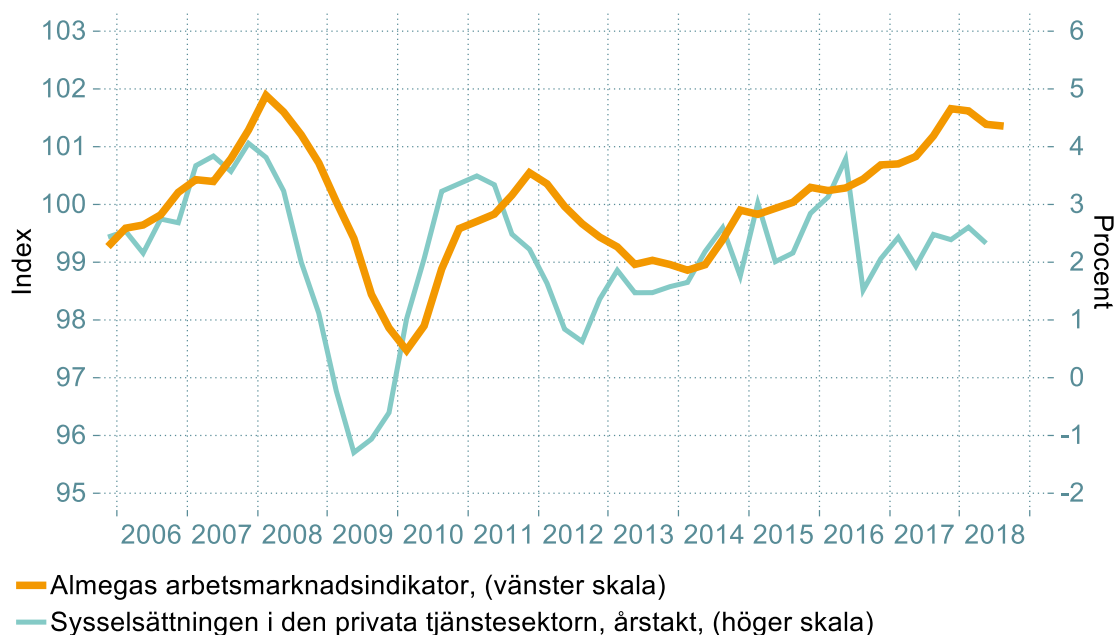
Källa: SCB, Macrobond.

3 Arbetsmarknadsindikatorn

3.1 Oförändrad sysselsättningstillväxt tredje kvartalet

Almeegas arbetsmarknadsindikator för tredje kvartalet tyder på en sysselsättningstillväxt i linje med andra kvartalets. Indikatorn uppvisar fortsatt höga indextal, men nådde sannolikt en topp under slutet av förra året. Från 2014 har den faktiska utvecklingen av sysselsättningen inte hängt med indikatorns gradvis ökande indextal på samma sätt som under den förra högkonjunkturen innan finanskrisen 2008. Bristen på rätt kompetens bland den tillgängliga arbetskraften och den försämrade matchningen tycks ha överrumplat inte minst de kunskapsintensiva tjänsteföretagen som inte har kunnat realisera sina ambitiösa anställningsplaner i den utsträckning man haft behov av under den senaste konjunkturuppgången.

Diagram 10: Almeegas arbetsmarknadsindikator¹⁴ för tredje kvartalet 2018

Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern), SCB (nationalräkenskaperna), Macrobond.

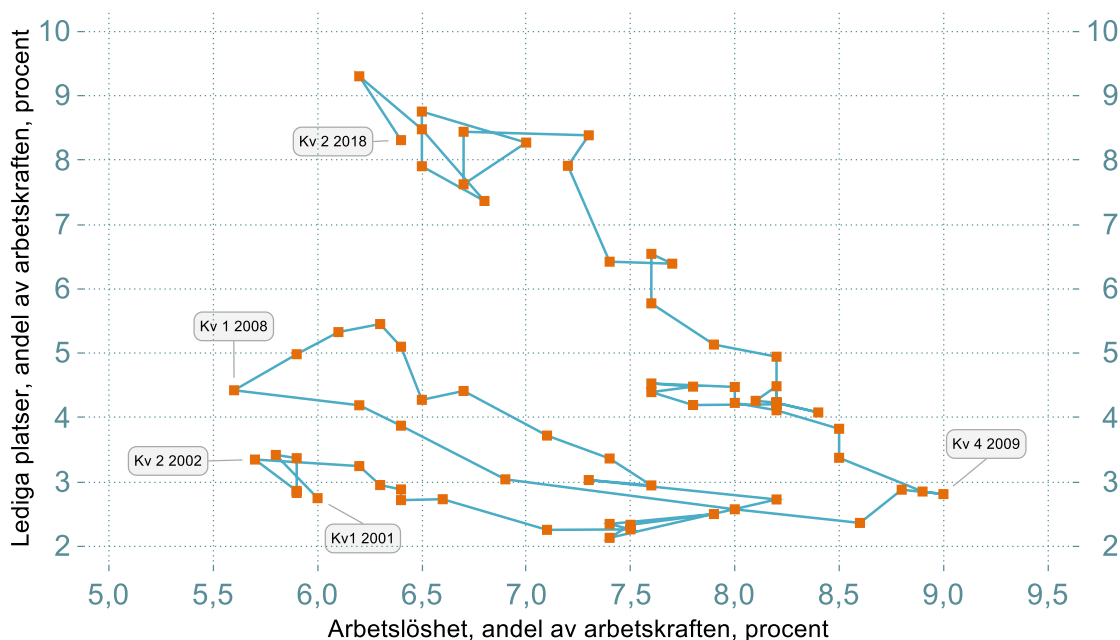
¹⁴ Almeegas arbetsmarknadsindikator bygger på uppgifter om företagens anställningsplaner samt uppgifter om brist på arbetskraft, som hämtats från Konjunkturinstitutets Konjunkturbarometer. Dessutom ingår uppgifter om vakansgraden i tjänstesektorn (se vidare faktarutan om tjänsteindikatorn på sidan 4). Almeegas indikator baseras på en skattning mot utfallet för sysselsättningens tillväxt inom den privata tjänstesektorn enligt de svenska nationalräkenskaperna från SCB. Från och med första kvartalet 2017 är skattningarna nya och uppdaterade. Indexvärdet 100 anger det historiska genomsnittet för indikatorn baserat på det skattade sambandet från och med år 2005.

I augusti var ca 349 000 personer i åldern 15–74 år arbetslösa, motsvarande en arbetslöshet på 6,4 procent.¹⁵ Merparten prognosmakare bedömer att arbetslösheten i år har nått sin lägsta punkt. Enligt AKU har arbetslösheten trendmässigt vänt upp något sedan maj månad i år då arbetslösheten uppgick till strax under 6,3 procent.

Samtidigt var antalet lediga jobb i näringslivet relativt många andra kvartalet i år, drygt 94 000 enligt SCB¹⁶. Det var en ökning på drygt 12 procent från fjolårets andra kvartal. Av de lediga jobben i näringslivet återfinns 4 av 5 (ca 75 000) i tjänstesektorn. 34 000 av dessa var vakanser, det vill säga lediga jobb som skulle kunna tillträdas omedelbart givet att företagen hittar en passande kandidat.

En stor andel lediga jobb i kombination med många arbetssökande är tecken på att matchningen fungerar dåligt och att företagen inte hittar den kompetens de behöver bland de arbetssökande. Matchningen på arbetsmarknaden har försämrats jämfört med den förra högkonjunkturen innan finanskrisen vilket kan illustreras med att Beveridgekurvan för Sverige har förskjutits utåt. Andelen lediga jobb är nu fler givet en viss nivå på arbetslösheten, se diagram 11. Det är ytterligare problematiskt att det nu finns tecken på att den förda arbetsmarknadspolitiken ändrat fokus och riktar in sig på insatser som i lägre utsträckning leder till riktiga osubventionerade jobb, se avsnitt 3.2.

Diagram 11: Beveridgekurvan för Sverige. Andel lediga jobb i förhållande till andel arbetslösa (16–64 år), till och med 2a kvartalet 2018

Källa: Arbetsförmedlingen, SCB, Macrobond.

¹⁵ Enligt SCB AKU, säsongsrensad och utjämnad data

¹⁶ SCB, konjunkturstatistik över vakanser

42 procent av de privata tjänsteföretagen uppgav att de har brist på arbetskraft under andra kvartalet, vilket är ytterligare en signal om en försvårad matchning. Bristen på arbetskraft med rätt kompetens hindrar tjänsteföretagen från att öka produktionen i verksamheten. Andra kvartalet i år svarar 37 procent att det är det främsta hindret, motsvarande siffra var strax innan finanskrisen 2008 något under 30 procent, enligt KI-barometern.

Den försämrade kompetensförsörjningen i tjänstesektorn hämmar svensk tillväxt och svenskt välstånd, en situation som i brist på åtgärder riskerar att förvärras framöver i takt med den accelererande strukturuomvandlingen mot ett större tjänsteinnehåll i produktionen.

Tjänster utgör idag en majoritet av svensk export, 56 procent av exporten är tjänster. Det är en andel som ökat snabbt över tid, 2008 var andelen 48 procent. Nära 22 procent utgörs av olika typer av företagstjänster.¹⁷ Värdet av Sveriges export motsvarar idag ungefär 45 procent av BNP.

Att det är bland de kunskapsintensiva branscherna inom företagstjänster som bristen på personal är särskilt stor oroar då företagstjänsterna står för en så stor del av exportinnehållet. Enligt Hays Global Skills Index var Sverige 2017 för andra året i rad det land bland 33 kunskapsintensiva nationer där arbetsmarknaden var mest ansträngd vad gäller tillgången på högkvalificerad arbetskraft.¹⁸

Parallellt med en historisk stor brist på kompetens är det också privat tjänstesektor som står för merparten av ökningen i sysselsättning. Under årets två första kvartal skapades 57 000 jobb i privat tjänstesektor, jämfört med motsvarande period föregående år. Det utgör 77 procent av alla nya jobb inom näringslivet.

Almegas arbetsmarknadsindikator återspeglar dock att jobbskapandet hade kunnat var klart större än så om matchningen fungerat bättre. Sysselsättningstillväxten andra kvartalet i den privata tjänstesektorn var 2,3 procent i årstakt, och har hittills i år legat på 2,5 procent i genomsnitt¹⁹. Under den förra konjunkturtoppen var sysselsättningstillväxten i privat tjänstesektor 3,8 procent i genomsnitt under 2007, och toppade det fjärde kvartalet 2007 på 4,1 procent.

¹⁷Se vidare ”Sveriges exportsektor växer med ökat tjänsteinnehåll”, Almega och Industrierbetsgivarna, februari 2018

¹⁸ Företaget Hays publicerar indexet på uppdrag av Oxford Economics, den senaste rapporten finns tillgänglig på www.hays-index.com

¹⁹ Enligt SCB, nationalräkenskaperna

Tabell 2: Förändring av antal sysselsatta jämfört med motsvarande period föregående år, tusental, privat tjänstesektor

	Medel 2017/ medel 2016	2018 kv 2/ 2017 kv 2
Tjänsteproducenter totalt, därav:	53	53
Handel	16	0
Transport och magasinering	0	9
Hotell- och restaurang	5	-12
Information och kommunikation	4	8
Finans- och försäkringsverksamhet	2	0
Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	0	5
Företagstjänster	16	32
Utbildning	6	3
Hälso- och sjukvård	3	3
Vård och omsorg	2	0
Kultur, nöje och fritid	0	3
Annan serviceverksamhet	1	1

Källa: SCB, nationalräkenskaperna

De senaste siffrorna från SCB²⁰ visar att antalet sysselsatta i privat tjänstesektor andra kvartalet ökade med 53 000 jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Flest jobb kom återigen bland branscherna inom företagstjänster²¹, hela 32 000 fler sysselsatta, en ökning med 5,8 procent jämfört med andra kvartalet 2017. I företagstjänster ryms juridiska och ekonomiska konsulter, arkitekt- och teknikkonsulter, bemanningsföretag, fastighetsservice mm. Om vi lägger till Informations- och kommunikationsverksamhet, där företagstjänster som datakonsulter, utgivning av programvara o.d. ingår, var bidraget från företagstjänster än större, 40 000 fler sysselsatta. Företagstjänster och Informations- och kommunikationsverksamhet särredovisas dock här, då delar av branschen Informations och kommunikationsverksamhet inte hör till begreppet företagstjänster.²²

²⁰Enligt nationalräkenskaperna

²¹Företagstjänster avser här företag inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik (SNI 69–75) samt företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster (SNI 77–82).

²²Enligt Almegas definition ingår även telekom och dataprogrammering i företagstjänster (SNI 61–63), vilka dock inte längre särredovisas i nationalräkenskaperna efter att Ericsson AB klassificerats om till bland annat dessa delbranscher. Istället redovisar SCB den större gruppen Information och kommunikation, där även andra branscher som inte är företagstjänster ingår, såsom förlag och verksamheter inom film och tv. En stor del av Ericssons sysselsättning har hamnat under branscherna ”utgivning av programvara” samt datakonsulter.

Samtidigt skulle det kunna skapas klart fler jobb inom företagstjänster jämfört med andra delar av näringslivet. Vakansgraden - ett mått på relativ brist på arbetskraft definierat som andelen vakanta jobb i förhållande till antal anställda i branschen - var andra kvartalet i år 2,0 bland företagstjänsterna inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik, rekordhöga 3,7 för informations- och kommunikationsföretag samt 1,6 bland företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster. Jämförelsevis var vakansgraden totalt sett 1,4 inom hela den privata tjänstesektorn, 0,9 inom industrin och 1,1 i byggsektorn.²³

De branscher bland företagstjänster som utmärkte sig med störst ökning av antal sysselsatta det andra kvartalet jämfört med andra kvartalet 2017 var bemanningsföretag (16 000 fler sysselsatta), datakonsulter och programmerare (15 000) samt arkitektföretag och teknikkonsulter (8 000).²⁴ Rekryteringsbehovet är fortsatt ökande bland tekniska konsultföretag, men bromsar in något bland arkitektföretagen som märker av ett något sämre orderläge då byggsektorn har mattats av. Den alltmer utbredda bristen på personal med efterfrågad kunskap leder till att arkitekt- och teknikkonsultföretagen i ökande utsträckning rekryterar från varandra, 55 procent av rekryteringar kom 2017 från konkurrenter, upp från 46 procent året innan.²⁵

Hittills i år till och med andra kvartalet har sysselsättningen inom handeln utvecklats negativt, antalet sysselsatta har minskat med 2 000 personer jämfört med första halvåret förra året. Det är en kraftig inbromsning jämfört med 2017 då sysselsättningstillväxten i genomsnitt var 2,8 procent (motsvarande 16 000 fler sysselsatta).²⁶ Inbromsningen i år har skett inom både parti- och detaljhandeln. Inom den tredje delen av handeln, motorhandeln, växlade sysselsättningstillväxten upp under andra kvartalet i samband med den starka produktionsökningen, efter en svag sysselsättningstillväxt under första kvartal, enligt SCB:s kortperiodiska sysselsättningsstatistik.

Bland företagen inom vård, omsorg och sociala tjänster stod antalet sysselsatta still andra kvartalet i år jämfört med andra kvartalet 2017. Sysselsättningstillväxten i branschen har varit stark bland annat i samband med den stora asylinvandringen hösten 2015, men bromsade gradvis in under 2017. Även inom utbildningsbranschen var sysselsättningstillväxten svagare andra kvartalet i år jämfört med under fjolåret, samtidigt som sysselsättningen inom hälso- och sjukvårdsföretag ökade med 3 000 personer, samma takt som den genomsnittliga ökningen under 2017. Den svaga sysselsättningsutvecklingen i dessa branscher kan hänga ihop med en tilltagande brist på personal men också med det osäkra politiska läget för privata välfärdsföretag, se vidare avsnitt 2.2.

²³ SCB, konjunkturstatistik över vakanser, till och med 2a kvartalet 2018.

²⁴ Enligt SCB, kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS). Statistiken har en mer detaljerad branschindelning jämfört med nationalräkenskaperna. I KS särredovisas delbranscherna inom Information och kommunikationsföretag. Anställda på Ericson AB fördes till främst SNI 62 programvaruproducenter, datakonsulter o.d. mellan 1a och 2a kvartalet 2017. Det gör att det från och med 2a kvartalet i år är möjligt att få en bild av utvecklingen av antal anställda i den delbranschen mätt i årstakt.

²⁵ Se Investeringssignalen juni 2018, Svenska Teknik & Designföretagen.

²⁶ Enligt nationalräkenskaperna

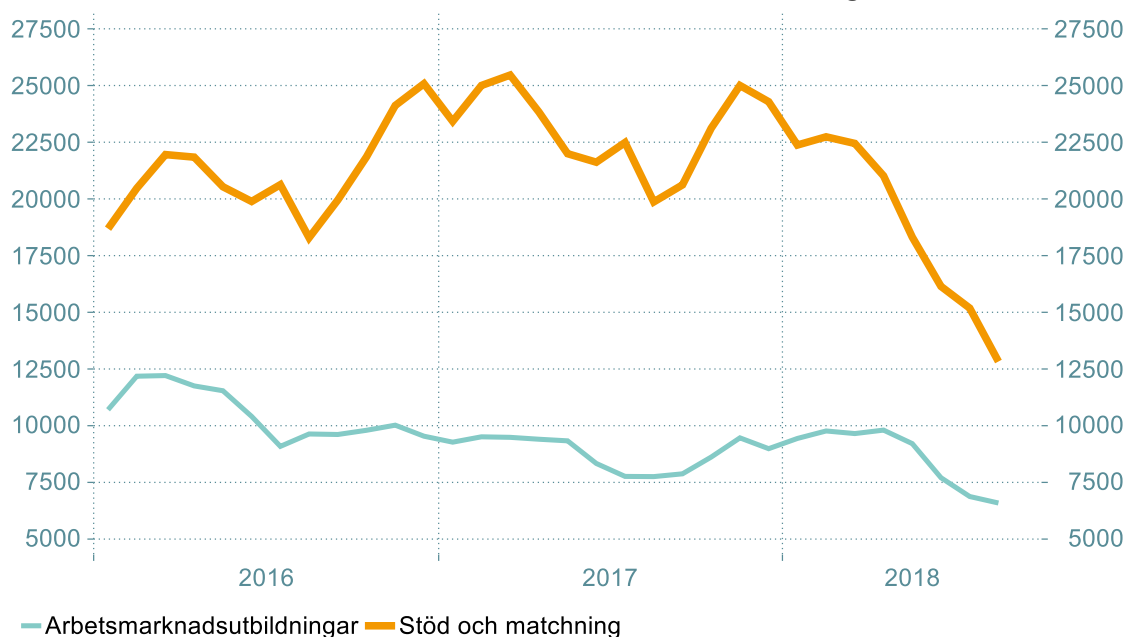
3.2 Fördjupning: Är arbetsmarknadspolitiken inriktad på matchning?

Matchningsproblemen i tjänstesektorn skulle kunna lindras med intensivare matchning och fler kortare yrkesutbildningar för arbetslösa som inte direkt möter arbetsgivarnas kompetenskrav. Forskare pekar på att intensiteten i matchningsinsatserna har betydelse för chanserna att arbetslösa ska få nytt jobb. Riksrevisionen har granskat de senaste årens försämrade matchning på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen hävdar att försämringen i huvudsak beror på att de arbetslösa inte uppfyller kraven på kompetens för de lediga jobben. Men Riksrevisionens granskning visar att ungefär tre fjärdedelar av matchningsförsämringen inte kan förklaras av förändringar i individsammansättningen. En större andel av de arbetslösa bör således kunna komma ut i arbete snabbare med en effektivare matchning.

Arbetsmarknadspolitiken riktas dock i allt mindre utsträckning in på matchning och utbildning. På regeringens uppdrag genomför Arbetsförmedlingen ett fokusskifte från matchning och arbetsmarknadsutbildningar till 100-procentigt statligt subventionerade extratjänster och moderna beredskapsjobb. Matchningsinsatserna minskar och extratjänsterna ökar.

Antalet arbetslösa som får ta del av matchningsinsatser eller gå arbetsmarknadsutbildningar halveras under 2018 från cirka 35 000 deltagare varje månad till mellan 15 000–20 000 i slutet på 2018.

Antalet arbetslösa i aktiva arbetsmarknadsinsatser, till och med augusti 2018

Källa: Arbetsförmedlingen

Under samma period ökar antalet extratjänster och moderna beredskapsjobb enligt prognosen till 22 400. Om ett år i mitten på 2019 är regeringens mål att cirka 30 000 personer ska ha en extratjänst eller modernt beredskapsjobb. Den årliga kostnaden för detta är cirka 10 miljarder kronor.

Problemet med fokusskiftet är att extratjänsterna i liten utsträckning leder till osubventionerat arbete. En utvärdering gjord på uppdrag av Almega visar att bland de personer som under 2017 och fram till och med april 2018 avslutat en extratjänst får endast 2,3 procent ett riktigt jobb. Utvärderingen visar att de mest effektiva insatserna är arbetsmarknadsutbildningar där 35–40 procent får osubventionerat arbete och stöd och matchning drygt 25 procent. Det mest effektiva anställningsstödet nystartsjobb, som är en riktig anställning, leder också till osubventionerat arbete i drygt 25 procent av fallen. Men antalet arbetslösa som anställs med nystartsjobb minskar mycket snabbt, till följd av det ökade antalet extratjänster.

Om matchningseffektiviteten ska kunna öka måste arbetsmarknadspolitiken inriktas på matchning och utbildning. En reformerad arbetsmarknadspolitik bör ha som mål att alla, inte bara ett fåtal, arbetslösa ska matchas eller utbildas till lediga jobb.

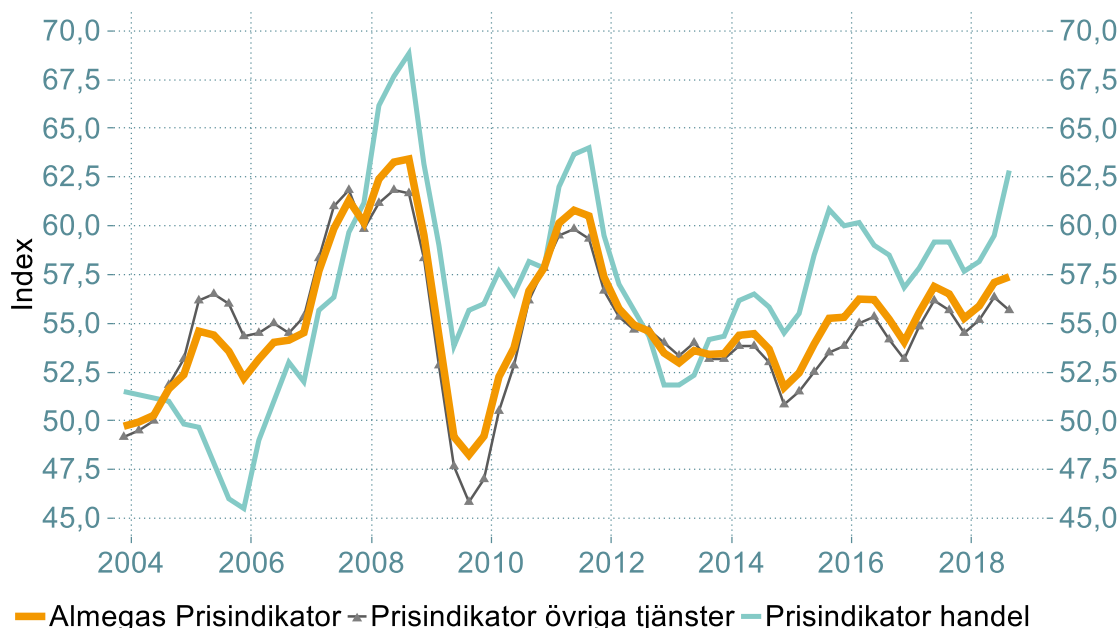
4 Prisindikatorn

4.1 Snabbare prisökningar inom handeln, svagare i övriga tjänstesektorn

Almegas prisindikator för tredje kvartalet visar på en något snabbare ökningstakt för de privata tjänsteföretagens försäljningspriser. Det är inom handeln prisökningstakten kan väntas ta klart mer fart, samtidigt som prisökningstakten bland övriga tjänsteföretag kan väntas bromsa in från en redan historiskt låg takt, se diagram 13.

Trots de senaste årens uppåtgående konjunktur i den privata tjänstesektorn lyckats inte företagen höja sina priser i samma utsträckning som under den förra högkonjunkturen före finanskrisen 2008. Almegas prisindikator bygger på företagens förväntningar och har för årets två inledande kvartal pekat på en något snabbare utveckling av försäljningspriserna. I motsats till företagens förväntningar har dock den faktiska prisökningstakten enligt SCB:s tjänsteprisindex mattats av något sedan fjärde kvartalet 2017 vilket tyder på att företagen varit något för optimistiska i sina förväntningar.

Diagram 13: Almegas prisindikator²⁷ för tredje kvartalet 2018

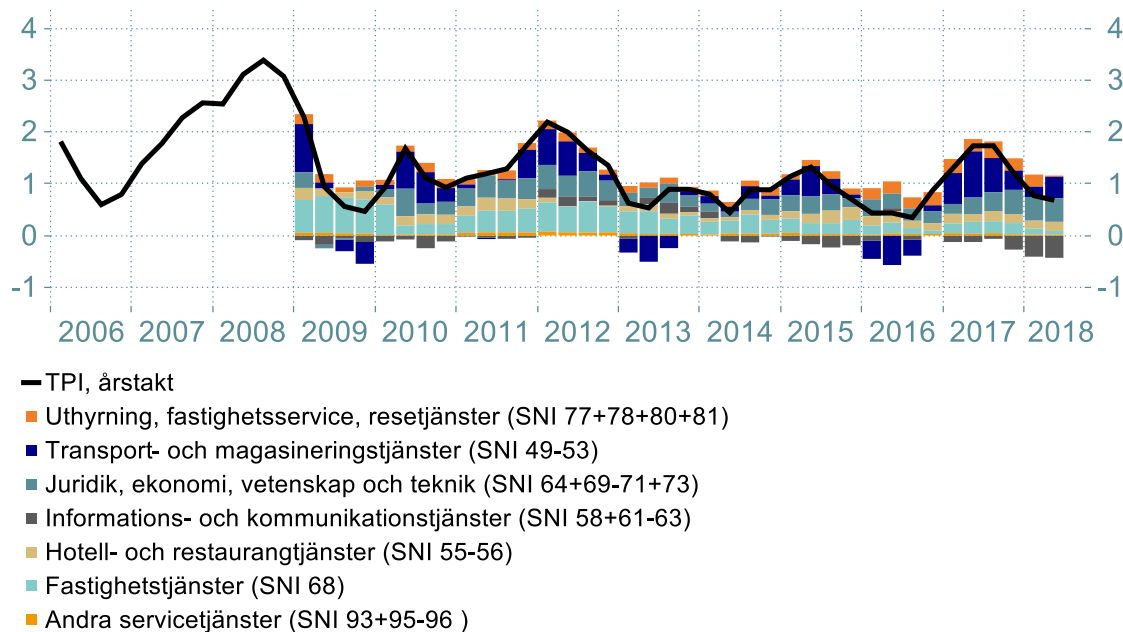
Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern).

²⁷ Prisindikatorn visar prisförändringar mellan kvartal och indikerar också det närmaste kvartalets prisutveckling. Den är inget mått på prisnivån utan visar om priserna väntas öka, minska eller vara oförändrade, drygt en månad innan SCB publicerar utfallet för det aktuella kvartalet. Är index över 50 indikerar det en ökning av priserna och under 50 innebär det en nedgång.

Det är framförallt dagligvaruhandeln och handeln med drivmedel som planerar att höja priserna tredje kvartalet i år. Den i år försvagade kronan leder till högre importpriser inom dagligvaruhandeln, som i sin tur leder till högre försäljningspriser. Genomslaget av en försvagad krona på prissättningen inom dagligvaruhandeln är jämförelsevis snabb.²⁸ Inom sällanköpshandeln tar genomslaget av växelkursförändringar längre tid. Branschen utrymme för att höja sina försäljningspriser pressas också på senare tid i större utsträckning av den pågående strukturomvandlingen mot mer global e-handel som ökar konkurrensen och pristransparens.

SCB:s tjänsteprisindex (TPI) för andra kvartalet i år landade på svaga 0,7 procent i årstakt. Under första kvartalet var årstakten 0,8 procent. Ökningstakten av tjänsteföretagens producentpriser har succesivt mattats av från och med tredje kvartalet 2017. Under fjolåret var den genomsnittliga årstakten 1,5 procent, också det historiskt svagt.

Diagram 14: Tjänstebranschernas bidrag (procentenheter) till utvecklingstakten i TPI²⁹, kvartalsvärden

Källa: Almega, SCB, Macrobond.

Inbromsningen av producentpriserna hittills i år förklaras till störst del av en långsammare prisökningstakt bland transport- och magasineringsföretag samt att prisfallet bland informations- och kommunikationsföretagen har tilltagit. Även branschen fastighetstjänster samt verksamheter inom bemanning, resetjänster och andra

²⁸ Se till exempel Riksbankens företagsundersökning, maj 2018

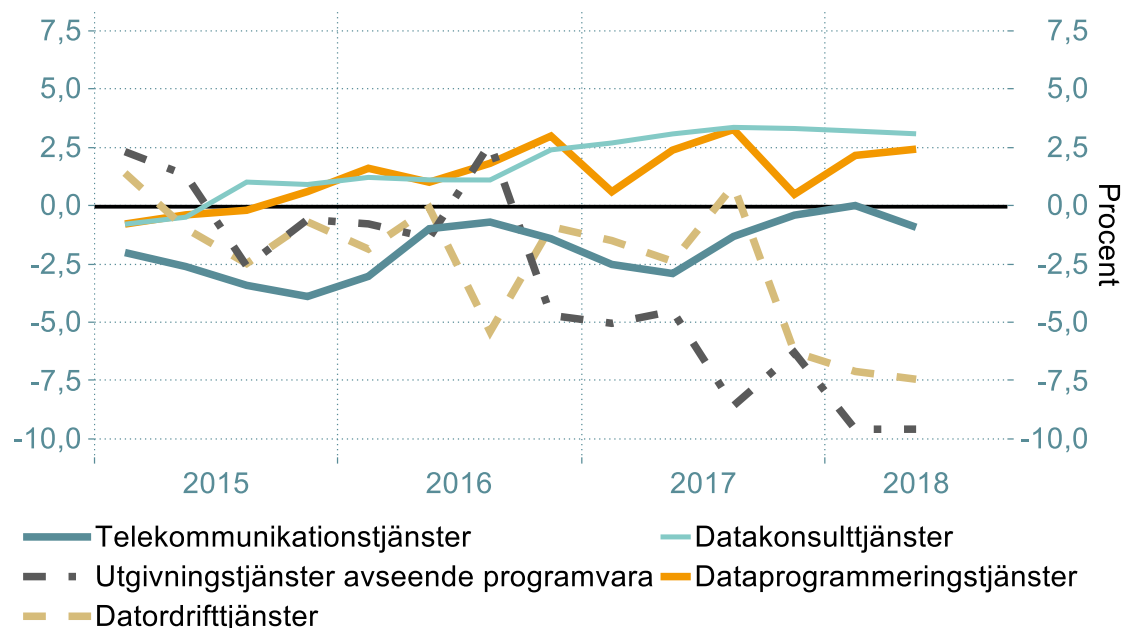
²⁹ Det saknas vikt för de olika delbranschernas tyngd i TPI före 2009, varför endast utvecklingen av TPI totalt sett presenteras för åren 2006 till och med 2008.

stödtjänster mm har bidragit mindre i år. Det är bara priserna inom branschgruppen juridik, ekonomi, vetenskap och teknik som har ökat något snabbare hittills i år, med 2,1 procent i genomsnitt, jämfört med fjolåret då priserna gradvis tog mer fart och landade på 1,6 procent i genomsnitt för helåret.

Priset på informations- och kommunikationstjänster har fallit sedan 2014. Under 2017 minskade priserna med 0,7 procent i genomsnitt. Hittills under 2018 har priserna backat med i genomsnitt 1,9 procent i årstakt. Utvecklingen inom branschen är dock delad. Företagen som tillhandahåller datakonsult- och dataprogrammeringstjänster har 2016 lyckats höja sina försäljningspriser i viss utsträckning, efter en lång rad år från och med 2009 med i stort sett oförändrade priser. Förklaringen till 2017 och 2018 års prisfall inom information och kommunikationsföretagen är istället snabbare fallande priser på datordriftstjänster och utgivningstjänster av programvara (olika mjukvaror, dataspel, datakonsultverksamhet i samband med utgivning etc.), samt att priserna på telekomtjänster fortsatt utvecklas negativt, se diagram 15.

Diagram 15: Utvecklingen av producentpriserna inom information och kommunikation enligt TPI

Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

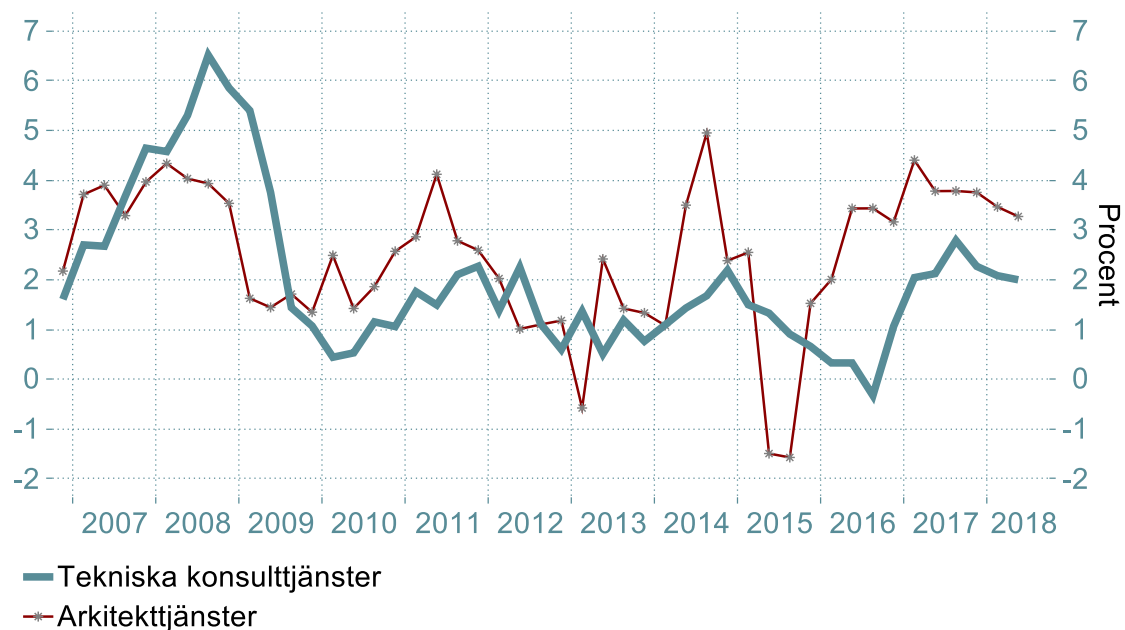
Källa: SCB, Macrobond.

Företagen som tillhandahåller tekniska konsulttjänster lyckades höja sina priser i viss mån under 2017 och har höjt priserna i liknande takt hittills under 2018. Prisökningstakten hittills i år på 2,1 procent når dock inte upp till nivåerna under den förra konjunkturuppgången 2007–2008, se diagram 16. Prisökningstakten bland arkitektbolagen tog mer fart från slutet av 2015 men har bromsat in något från och med första kvartalet 2017. Branschgruppen personaluthyrning, fastighetsservice och

resetjänster bidrog inte alls till ökningen av TPI under andra kvartalet, att jämföra med ett bidrag om 0,2 procentenheter första kvartalet. Det förklaras främst av en klart långsammare prisutveckling för resetjänsterna andra kvartalet.

Diagram 16: Utvecklingen av producentpriserna inom arkitekt- och tekniska konsulttjänster

Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: SCB, Macrobond.

4.2 Inflationstakten kring Riksbankens mål men hålls uppe av energipriserna

I augusti var inflationen enligt KPI 2,0 procent mätt i årstakt. KPIF, Riksbankens målvariabel, uppmättes i augusti till 2,2 procent. I genomsnitt till och med augusti i år har både KPI och KPIF legat på 1,9 procent. Inflationen har i år i relativt stor utsträckning drivits upp av högre energipriser. Bidraget från energipriserna till KPIF har under 2018 pendlat mellan knappt en halv till en procentenhet, enligt Riksbanken.³⁰

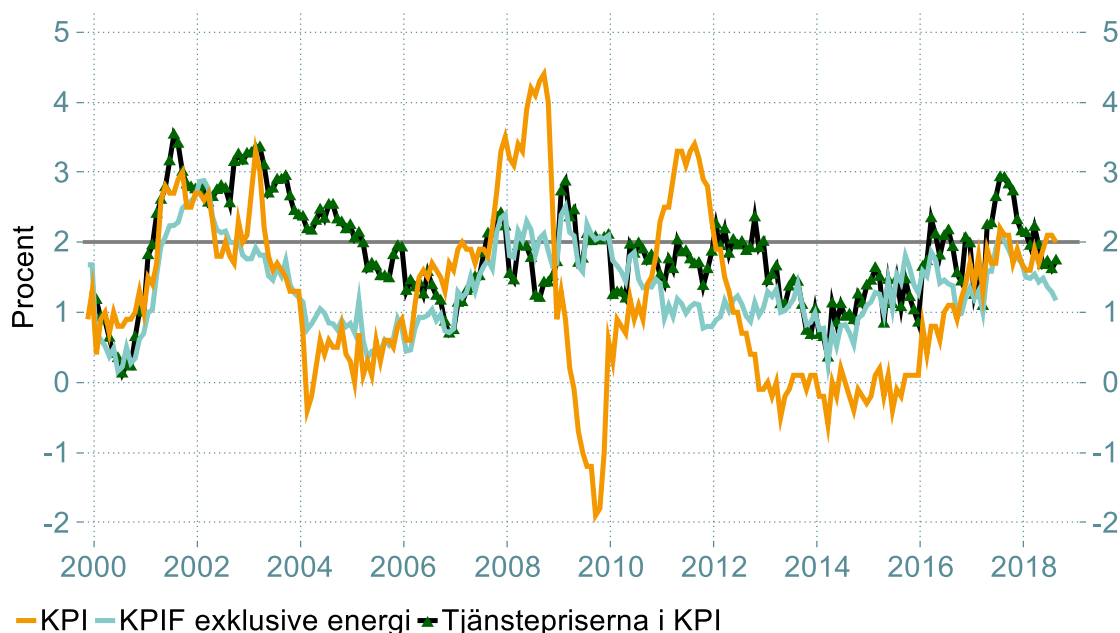
Till ökningen av KPI i augusti bidrog högre boendekostnader med 1,0 procentenheter. Merparten, 0,7 procentenheter, förklarades av högre priser på el. Högre priser på

³⁰ Se Penningpolitisk rapport, Riksbanken, september 2018

drivmedel och livsmedel bidrog också relativt mycket, med 0,4 procentenheter vardera. Till ökningstakten i augusti bidrog även högre restaurangpriser med 0,2 procentenheter.

Tjänstepriserna i KPI har mattats av i år. Under 2017 drivs priserna upp av tillfälliga faktorer, främst en ny beräkningsmetod för charterresor som bidrog till tillfälligt snabbare prisökningar under sommarmånaderna, se vidare nästa avsnitt 4.3. Den relativt svagare utvecklingen av tjänstepriserna i år var en bakomliggande anledning till att Riksbanken vid sitt senaste penningpolitiska möte 6 september lämnade reporäntan oförändrad på -0,5 procent. Riksbanken meddelade att man avser att börja höja reporäntan med 0,25 procent antingen i december, eller i februari 2019, vilket är en senareläggning av räntebanan jämfört med det förra penningpolitiska mötet.

Diagram 17: KPI, KPIF exklusive energi samt tjänstepriserna i KPI, till och med augusti 2018, 12-månaderstakt

Källa: SCB, Macrobond.

4.3 Tjänstepriserna i KPI har gradvis bromsat in under 2018

I augusti ökade tjänstepriserna i KPI med 1,7 procent jämfört med prisnivån i augusti 2017. Det var 0,1 procentenheter högre än i juli, och i linje med utfallen i maj och juni i år som båda landade på 1,7 procent i årstakt. Från slutet av sommaren förra året har det skett en stegvis inbromsning av tjänstepriserna. Ökningstakten var uppe på 2,9 procent i juli och augusti 2017, se diagram 17.

Vi skrev i Almegas tjänsteindikator för andra kvartalet att tjänstepriserna i KPI kunde väntas utvecklas svagare under 2018 jämfört med 2017. SCB:s förändrade beräkningssätt av priset på utrikes resor från och med 2017 bidrog till att dessa priser blev mer volatila under fjolåret och drev upp tjänsteinflationen kraftigt under sommarmånaderna. Förändringstakten på utrikes resor blir jämnare under 2018. Sedan toppnoteringen i mitten av 2017 har även vissa enstaka produkter bidragit klart mindre, som utrikes resor, inrikes resor (främst kollektivtrafik), äldreomsorg och banktjänster vars priser ökade relativt snabbt under fjolåret.

Ökningstakten för tjänstepriserna i KPI på 1,7 procent i augusti ligger strax under genomsnittet från och med 2000 som uppgått till 1,8 procent. Riksbanken kommenterar i sin senaste penningpolitiska rapport från september återigen att utvecklingen av tjänstepriserna är oväntat låg. Utvecklingen av tjänstepriserna i KPI, som står för ca 45 procent av hela KPI, utgör en viktig komponent när Riksbanken ska bedöma det underliggande inflationstrycket, dvs inflationen rensat från bland annat energiprisernas effekt. Den svagare utvecklingen var en bakomliggande anledning att Riksbanken valde att behålla styrräntan på -0,5 procent vid det senaste penningpolitiska mötet.

Även löneökningstakten, som på längre sikt är en avgörande bestämningsfaktor för inflationen, har under konjunkturuppgången de senaste åren varit historiskt sett dämpad. Hittills under 2018 har löneökningstakten i näringslivet varit 2,5 procent i genomsnitt, något högre än de 2,1 procent som uppmättes i genomsnitt under 2017. Det finns flera tecken på att det historiska sambandet mellan en ansträngd inhemsk arbetsmarknad och en snabbare löne- och prisökningstakt har försvagats efter finanskrisen 2008.

Ingen enskild faktor förklarar ensamt det försvagade sambandet men i tidigare rapporter har vi pekat på effekten av den tilltagande produktionen utmed globala värdekedjor (GVK)³¹. En stor och växande del av tjänstesektorn, framförallt stora delar av branschen företagstjänster, är integrerad i GVK. Det innebär en tilltagande internationell konkurrens som leder till prispress och en löne- och prisökningstakt som i större utsträckning än tidigare påverkas av globala faktorer snarare än nationella. Inte minst tycks det nu hålla igen ökningstakten av SCB:s tjänsteprisindex som mäter de privata tjänsteföretagens försäljningspriser. TPI kan antas pressas av en tilltagande internationell konkurrens mer än tjänstepriserna i KPI som i högre grad bestäms av nationella faktorer såsom förändrade skatter på tjänster och prissättningen i kommuner och landsting (priset på vård, kollektivtrafik m.m.).

Till ökningstakten av tjänstepriserna i KPI på 1,7 procent i augusti bidrog främst högre restaurangpriser (2,6 procent) med 0,3 procent, se tabell 3. Högre priser på utrikes resor, avskrivningar för egna hem och hyreshöjningar på hyreslägenheter bidrog samtliga med ytterligare 0,2 procentenheter vardera till den totala ökningstakten av tjänstepriserna i KPI. Lägre priser på tandvård höll igen ökningen med 0,1 procentenheter, vilket

³¹ Se till exempel Almegas Konjunkturrapport från november 2017 som kan hämtas från www.almega.se. Se även "Hur Sverige kan förbli en kunskapsnation", Almega 2018.

förklaras av att tandvårtsbidraget höjdes i april i år och därmed sänker priset för dessa tjänster för konsumenterna.

Tabell 3: Bidrag (procentenheter) till tjänstepriserna i KPI

	Medel 2017	Aug 2018	Skillnad
Totala tjänstepriser, varav	2,2	1,7	-0,5
FÖRTÄRING UTOM HEMMET	0,4	0,3	-0,1
EGNAHEM, BOSTADSRÄTT: AVSKRIVNINGAR, INRE REP	0,1	0,2	0,1
HYRESLÄGENHET, BOSTADSRÄTT, GARAGE	0,2	0,2	0,0
UTRIKES RESOR	0,1	0,2	0,1
KONTROLLBES, KÖRSKOLEUTB, BILFÖRSÄKR	0,1	0,1	0,1
EGNAHEM: TOMTRÄTT, FASTIGHETSSKATT	0,0	0,1	0,1
LOGI	0,1	0,1	0,0
PERSONLIG HYGIEN, TJÄNSTER	0,1	0,1	0,0
VIN, SPRIT, ÖL: RESTAURANG	0,1	0,1	0,0
LÄKARVÅRD	0,2	0,1	-0,1
NÖJEN O REKR. EXKL TV-LICENS O SPEL	0,1	0,1	0,0
BEGRAVN, HEMFÖRSÄKR, BANK, UTBILDNING	0,3	0,1	-0,2
EGNAHEM: VATTEN, AVLOPP, RENH, SOTN	0,0	0,0	0,0
REPARATION O UNDERHÅLL AV BILAR	0,1	0,0	0,0
LOTTERI, TIPS O TOTO	0,0	0,0	0,0
EGNAHEM: FÖRSÄKRINGSAVGIFTER	0,0	0,0	0,0
TELETJÄNSTER	-0,1	0,0	0,1
TV-LICENS	0,1	0,0	0,0
REPARATION, HUSHÅLLSTJÄNSTER	0,0	0,0	0,0
POST	0,0	0,0	0,0
INRIKES RESOR EXKL BÅTRESOR, FLYTTN	0,3	0,0	-0,3
TANDLÄKARARVODE	0,0	-0,1	-0,1

Källa: SCB, Almega

ALMEGA